

Аналіз ефективності превентивних заходів у зменшенні виникнення професійних захворювань

Analysis of the effectiveness of preventive measures in reducing the incidence of occupational diseases

Ярослав Ільчишин ^A

кан.пед.наук, викладач кафедри цивільного захисту та протимінної діяльності, e-mail: ilchushun84@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3999-196X

Дар'я Беседа ^A

здобувачка вищої освіти 4-ого курсу навчально-наукового інституту цивільного захисту, e-mail: Odasha19@gmail.com, ORCID: 0009-0000-1076-5750

Андрій Беседа ^A

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії пожежної безпеки, e-mail: a1n2d3r4@i.ua, ORCID: 0009-0004-6252-1431

Yaroslav Ilchyshyn ^A

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Civil Protection and Anti-Mine Activities, e-mail: ilchushun84@ukr.net, ORCID: 0000-0002-3999-196X

Daria Beseda ^A

student of the 4th year of study at the Educational and Scientific Institute of Civil Protection, e-mail: Odasha19@gmail.com, ORCID: 0009-0000-1076-5750

Andriy Beseda ^A

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії пожежної безпеки, e-mail: a1n2d3r4@i.ua, ORCID: 0009-0004-6252-1431

^A Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна

^A Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine

Received: March 13, 2024 | Revised: April 21, 2024 | Accepted: April 30, 2024

DOI: 10.33445/sds.2024.14.2.12

Мета роботи: є систематичний аналіз та оцінка ефективності превентивних заходів, спрямованих на зменшення виникнення професійних захворювань серед працівників.

Метод: аналіз, синтез.

Результати дослідження: дослідження показало, що врахування ризиків на робочому місці та впровадження відповідних заходів безпеки може ефективно знизити шанси на професійні захворювання у працівників. Виявлено, що впровадження систематичних медичних оглядів, спеціальних та профілактичних навчальних програм з безпеки праці на робочому місці може значно зменшити випадки професійних захворювань серед працівників.

Теоретична цінність дослідження: Результати цього дослідження можуть допомогти удосконалити планування та реалізацію превентивних заходів, спрямованих на покращення умов праці та здоров'я працівників.

Практична цінність дослідження: Можлива практична цінність даного дослідження полягає в підвищенні ефективності заходів профілактики професійних захворювань. Також, результати дослідження можуть бути використані для розробки нових стратегій профілактики та підвищення свідомості про важливість збереження здоров'я працівників на робочому місці.

Тип статті: теоретична.

Purpose: is a systematic analysis and evaluation of the effectiveness of preventive measures aimed at reducing the occurrence of occupational diseases among employees.

Method: analysis and synthesis.

Research results: The study showed that considering risks at the workplace and implementing relevant safety measures can effectively reduce the chances of occupational diseases among employees. It was found that the introduction of systematic medical examinations, special, and preventive training programs on occupational safety at the workplace can significantly reduce the incidence of occupational diseases among employees.

Theoretical value of the research: The results of this study can help refine the planning and implementation of preventive measures aimed at improving working conditions and the health of employees.

Practical implications: The potential practical value of this study lies in enhancing the effectiveness of preventive measures for occupational diseases. Also, the results of the study can be used to develop new prevention strategies and increase awareness of the importance of maintaining employee health in the workplace.

Papertype: theoretical.

Ключові слова: безпека праці, аналіз, ефективність, профілактика професійних захворювань, зменшення, виникнення, професійні захворювання.

Key words: occupational safety, analysis, effectiveness, prevention of occupational diseases, reduction, occurrence, occupational diseases.

Вступ

На сучасному етапі функціонування Української Держави відбуваються різноманітні правові процеси, що свідчить про виникнення непростих питань в контексті медико-профілактичних заходів попередження професійних захворювань. Проблеми пов'язані з функціонуванням медико-профілактичних заходів попередження професійних захворювань, які виникають у зв'язку із здійсненням різного роду професійної діяльності у нашій державі є одними із найактуальніших для забезпечення безпеки праці на підприємствах у теперішній час.

На даний момент, у світі існує велика кількість різнопланових юридично-правових моделей для медико-профілактичних заходів щодо запобігання професійних захворювань, кожна з яких має свої переваги і недоліки. Більшість Європейських країн стоять перед непростим вибором найбільш оптимальних варіантів медико-профілактичних заходів попередження професійних захворювань, які б відповідали об'єктивним потребам у сфері безпеки праці в умовах європейської інтеграції нашої держави.

У цьому процесі організація безпеки праці займає передове становище, вона пропонує найбільш ефективні розв'язання тих проблем, що стоять на шляху модернізації медико-профілактичних заходів попередження професійних захворювань задля максимально-продуктивного здійснення захисту прав працівника. Загалом, останнім часом у науковому оточенні активно дискутують про питання профілактики професійних захворювань, включаючи представників як вітчизняної, так і зарубіжної наукової спільноти.

Теоретичні основи дослідження

Дослідження питань попередження професійних захворювань відображено в роботах зарубіжних та вітчизняних дослідників. У праці науковців Jos Verbeek, Thais Morata з National Institute for Occupational Safety and Health, Cincinnati, USA (Національного інституту безпеки та гігієни праці, Цинциннаті, США) зазначено, що протягом певного періоду часу було покращено багато статистичних даних з безпеки та гігієни праці, таких як: рівень травматизму та вплив хімічних речовин. Проте, є також проблеми, щодо яких статистика не показала зниження, наприклад, професійна втрата слуху все ще вважається одним з найпоширеніших професійних захворювань у багатьох країнах. По всьому світу працівники та роботодавці борються з такими проблемами, як інвалідність, пов'язана з болем у спині та іншими проблемами опорно-рухового апарату. А в охороні здоров'я ми все ще не можемо повністю захистити працівників від ризиків зараження інфекційними захворюваннями під час роботи [1].

У науковій статті "Аспекти виробничого травматизму та професійна захворюваність" Гордійчука Л.М. вказано, аби не допустити нещасних випадків на виробництві потрібно насамперед забезпечити нормальні безпечні умови праці. Виробничий травматизм і професійні захворювання завдають шкоди постраждалим, працездатності підприємства і значною мірою впливають на рівень життя суспільства в цілому, перешкоджають підвищенню конкурентоспроможності сучасної економіки, що висуває вимоги безперервного підвищення продуктивності праці [2, с. 136-138.].

Горностаї О.Б. зазначає, що потрібно змінити ставлення людей до власної безпеки на робочому місці, підвищити рівень культури виробництва як працівників так і роботодавців. Запобігти зростанню кількості нещасних випадків та професійних захворювань можна лише завдяки активній взаємодії із засобами масової інформації шляхом проведення широкомасштабної інформаційної компанії [3, с.396-401].

Отже, зважаючи на низку досліджень ми вважаємо, що продовження вивчення аспектів даних проблематичних питань є доцільними та актуальними і повинні бути спрямовані на профілактику виробничого травматизму та професійних захворювань під час активної трудової діяльності працівників.

Постановка проблеми

Перш за все, варто зазначити, що Закон України "Про обов'язкове державне соціальне страхування" від 23 вересня 1999 року № 1105-XI містить чітке визначення поняття професійного захворювання. Професійне захворювання – це захворювання, що виникло в результаті професійної діяльності застрахованої особи і викликане виключно або головним чином впливом шкідливих речовин і певних видів роботи, а також іншими факторами,

пов'язаними з роботою [4]. Також необхідно звернути увагу на те, що перелік професійних захворювань визначено постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку професійних захворювань" від 8 листопада 2000 року №1662 [5] і включає такі види:

- а) захворювання, викликані хімічними факторами;
- б) захворювання, викликані впливом промислових аерозолів;
- в) захворювання, викликані дією фізичних факторів;
- г) захворювання, пов'язані з фізичними перевантаженнями і перенапруженням окремих органів і систем;
- д) захворювання, викликані дією біологічних факторів;
- е) алергічні захворювання;
- ж) злоякісні новоутворення (професійний рак).

Результати

На наш погляд, професійні захворювання не слід розглядати як наслідок випадкового збігу обставин, оскільки професійне захворювання завжди є порушенням вимог техніки безпеки. Щорічно у всьому світі 2,9 мільйона смертей пов'язані з роботою, з них 2,58 мільйона смертей через професійні захворювання та 320 тис. смертей пов'язані з професійними травмами. Згідно статистики, динаміка отримання виробничих травм працівниками зменшується, проте кількість виробничих професійних захворювань у всьому світі – зростає.

Згідно зі статистикою Міжнародної Організації Праці (МОП) 86% смертей пов'язані не з виробничими травмами, а з професійними захворюваннями. Захворювання серцево-судинної системи, під час трудової діяльності працівників були основною причиною 912 тис. смертей у всьому світі, друге місце займають злоякісні новоутворення, які прогресують у наслідок дії шкідливих умовами праці це – 843 тис. смертей [6].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) розробила он-лайн програму професійного навантаження хвороб (Occupational Burden of Disease Application), яка доступна у додатку на сайті організації. Даний додаток інтерактивно демонструє дані стосовно професійних захворювань у світі групуючи їх: за регіонами, статтю, віковою групою та різноманітними впливами шкідливих виробничих чинників [7].

Відповідно до цього ресурсу Україна займає одне з перших місць у світі (Рис.1) за показниками серцево-судинних захворювань (ішемічна хвороба серця та інсульт), який становить – 14,2 (показник розраховується на 100 тис. населення), поряд з такими країнами як: Єгипет (15,3), Непал (14,1), Ліван (14,5), Грузія (13,8), Ємен (13,2), Індонезія (12,9), Індія (12,1), Туніс (11,8).

Масштаби цих захворювань дозволяють припустити, що в даний час триває прихована епідемія професійних захворювань. Можна звернути увагу, що кожне професійне захворювання має певну причину або навіть кілька причин. Щоб запобігти професійним захворюванням, перш за все необхідно знати їх причини і усунути їх, оскільки тільки за цієї умови профілактичні заходи можуть дати бажаний ефект. Щоб ефективно вирішити цю проблему, вчені систематизують причини професійних захворювань наступним чином: технічні, організаційні, психофізіологічні, економічні, гігієнічні [8, с.34-36].

Доцільно відзначити, що у 2022 році Фондом соціального страхування України зареєстровано 2 465 випадків хронічного професійного захворювання (отруєння) українських працівників. Порівняно з 2021 роком кількість встановлених профзахворювань зменшилась на 15,6%, або 456 випадків [9].

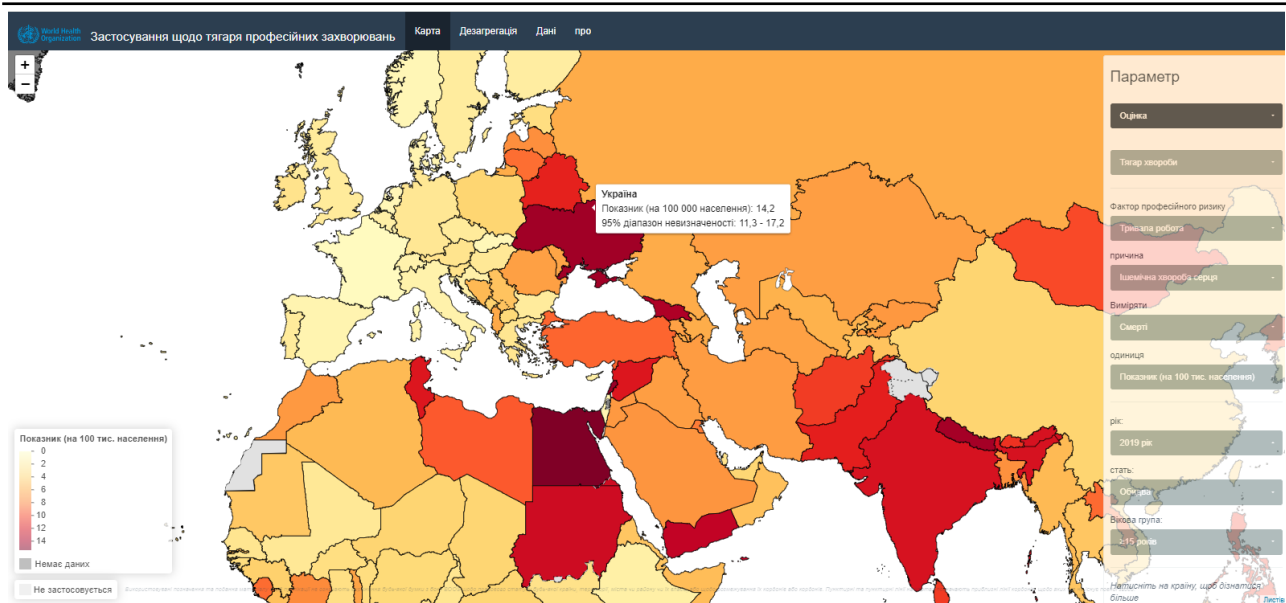

Рисунок 1 – Рівень професійних захворювань у світі за даними Occupational Burden of Disease Application (Ішемічна хвороба серця та інсульт)

Основними обставинами, внаслідок яких виникли професійні захворювання є: недосконалість технологічного процесу, невикористання засобів індивідуального захисту та недосконалість механізмів і робочого інструменту. Основними причинами набуття статусу потерпілого на виробництві через професійне захворювання у минулому році залишилися хвороби органів дихання, захворювання опорно-рухового апарату та хвороби слуху.

Найбільша кількість професійних захворювань зареєстрована у Дніпропетровській області (39,2%), Львівській області (21,5%) та Донецькій області (18,5%). Кількість потерпілих осіб, які отримали профзахворювання, у цих областях складає 79,2% від загальної кількості потерпілих по Україні, які мають профзахворювання [9].

Найбільше професійних захворювань сталося в галузі добувної промисловості і розробленні кар'єрів – 86,7% від загальної кількості професійних захворювань по Україні (2 136 осіб), що на 19% (502 особи) менше порівняно з 2021 роком [9].

На наш погляд, цю статистику можна скоротити вдвічі, якщо своєчасно вжити профілактичних заходів. У структурі професійних діагнозів переважають респіраторні захворювання, які становлять 40,4 % від загального числа діагнозів в Україні – 262 випадки; 32,7 % – захворювання опорно-рухового апарату (артрит, остеоартроз, остеохондроз) – 212 випадків; третє місце за частотою займає слух – 12,9 % (84 випадки); 8,5 % – пацієнти з вібраційною хворобою – 55 випадків [10].

Слід зазначити, що стан професійного захворювання в Україні має характеристики, що стосуються його рівня і розподілу постраждалих по галузях. Зокрема, найбільша кількість професійних захворювань спостерігається в гірничодобувній промисловості – 77,4 % від загального числа в Україні (328 осіб), що на 16,5 % (65 осіб) менше, ніж за відповідний період минулого року. Основними факторами, що викликали професійні захворювання в першому кварталі 2022 року, є наступні: недосконалість механізмів та інструментів становить 26,7 %, недосконалість технологічного процесу – 16,9 %, а неефективність засобів індивідуального захисту – 15 % від їх загального числа [10].

Отже, як ми бачимо зі статистики, рівень професійних захворювань в Україні досить високий, що не може не викликати занепокоєння. Тому доцільно підкреслити, що роботодавці повинні переглянути своє ставлення до здоров'я працівників і зосередитися на виконанні вимог Конституції України, щоб забезпечити належні, безпечні і здорові умови праці [11].

Держава, встановлюючи певні вимоги до охорони праці, забезпечує взаємні права і обов'язки роботодавця і працівника. Вимоги безпеки праці в цій області абсолютно зрозумілі, але в більшості компаній вони грубо порушуються: вимоги про необхідність інструктажу – ігноруються, відповідальні за охорону праці не призначаються, працівники не забезпечуються необхідним робочим одягом та засобами колективного індивідуального захисту [12, с.76-81].

Слід зазначити, що у зв'язку з економічною ситуацією в Україні, в результаті вжитих в невідповідний час заходів і серед молодих людей працездатного віку все частіше реєструються виражені форми хронічних захворювань та інвалідності. Спостережувана трансформація характеру, перебігу і термінів розвитку професійних захворювань пов'язана зі зниженням інтенсивності технологічних заходів, збільшенням психоемоційного навантаження і зниженням фізичних навантажень.

Виробничий травматизм і професійні захворювання є основним показником стану охорони праці на підприємстві, області і країни в загальному. Для попередження нещасних випадків на виробництві, роботодавцям необхідно не тільки створювати умови праці відповідно до вимог нормативних актів, а й не допускати порушень технологічного процесу та здійснювати суворий контроль за виконанням виробничої дисципліни та правил безпеки. Керівники підприємств зобов'язані завжди пам'ятати, що вони, згідно із діючим законодавством, несуть особисту відповідальність за забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на виробництві [13, с. 309-312]

Сучасні зміни в структурі виробництва, небажання роботодавців виявляти професійні захворювання на ранній стадії, щоб уникнути додаткових витрат на лікування та реабілітацію постраждалих, а також відсутність інтересу працівників до виявлення професійних захворювань через ризик втрати роботи, є сьогодні причиною низького рівня виявлення та реєстрації професійних захворювань. Така поведінка постраждалих працівників у певному сенсі є фіктивною поведінкою, оскільки вона призводить до ряду негативних наслідків для суспільства та спонукає роботодавців вчиняти правопорушення в галузі охорони праці.

Наприклад, якщо з працівником досягнуто згоди, роботодавець уникає будь-якої відповідальності: його не карають, його публічно не засуджують, і за таких обставин контролюючі органи часто не знають про порушення на роботі, що робить такі порушення прихованими. Професійні захворювання є серйозною проблемою для людей, причиною найбільш поширених соціально-економічних витрат. Безсумнівно, неможливо не звернути увагу на той факт, що професійні захворювання становлять загрозу для працівників у різних сферах не тільки в Україні, а й у всьому світі.

Крім того, причини та кількість жертв різняться не лише від країни до країни, але й залежно від економічної ситуації, в якій перебуває працівник. Наприклад, астма та хронічний бронхіт є основними захворюваннями в Китаї. Зокрема, в 2019 році було зареєстровано 27 тис. 240 випадків професійних захворювань, з яких 23 тис. 812 були викликані шкідливим впливом пилу. В Аргентині в 2019 році було зареєстровано 22 тис. 013 випадків професійних захворювань, серед яких основними причинами смерті працівників були опорно-руховий апарат і респіраторні захворювання. Японія, наприклад, стикається з серйозною проблемою в подоланні пандемії психічних захворювань, хронічного стресу і депресії, які загрожують здоров'ю і життю японців. Тільки в 2021 році в Японії було зареєстровано 7 тис. 799 випадків таких професійних захворювань. У Сполучених Штатах у 2021 році понад 200 тис. працівників стали жертвами не смертельних професійних захворювань: втрата слуху та зору, проблеми з диханням тощо.

Аналіз епідеміології професійних захворювань, проведений у Польщі, показав, що рівень професійних захворювань становив 41 випадок на 100 000 працівників [14, с.3-17]. Багато в чому це пов'язано з тим, що найбільше втрат припадає на трудящих-мігрантів, які не

мають офіційного статусу в більшості країн і чиї життя (і смерті) не враховуються в офіційних даних.

Слід зазначити, що здоров'я працюючого населення як в Україні, так і в інших країнах світу в значній мірі залежить від умов праці, створюваних роботодавцями. Діагноз професійного захворювання ставиться в індивідуальному порядку з урахуванням конкретних умов праці, тривалості роботи працівника за даною професією, даних попередніх періодичних медичних оглядів, результатів клініко-лабораторних та діагностичних обстежень. Цей діагноз ставиться тільки в тому випадку, якщо умови праці саме привели до розвитку цього захворювання, тобто є його безумовною причиною [15, с.159-165].

Технічний прогрес швидко змінює умови виробництва. Пов'язані з цим небезпеки та ризики також змінюються, тому необхідно адекватно реагувати на виклики часу: оцінювати ризики з урахуванням всіх факторів і небезпечних зон і вживати конкретних заходів щодо їх зниження та усунення; організувати безперервний моніторинг виробничого середовища і визначити, в якій ланці фінансові та організаційні ресурси повинні бути спрямовані в першу чергу на поліпшення умов праці [16, с.16-17].

Поділяючи погляди вчених, які працюють над цією проблемою, ми вважаємо, що роботодавці повинні приділяти пильну увагу таким актуальним питанням, як:

- поліпшення умов праці;
- скорочення робочого часу працівників, які працюють у шкідливих умовах праці;
- організація відпочинку працівників під час і після роботи;
- проведення лікувально-профілактичних заходів;
- посилення відповідальності керівників виробництва за стан умов праці та безпеку працівників.

Це дозволить не тільки знизити рівень професійних захворювань, але і підвищити економічну ефективність виробництва. Адже своєчасне виявлення ознак професійного захворювання не тільки зберігає здоров'я і працездатність людини, але і значно економить витрати на подальше лікування. Слід зазначити, що в Україні створюється правова база, використання якої може дати позитивні результати у запобіганні розвитку професійних захворювань. Роботодавець зобов'язаний організувати розслідування і вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і нещасних випадків на виробництві [17].

Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" (стаття 5) передбачено, що основними завданнями уповноваженого органу управління та його територіальних органів є:

- реалізація державної політики у сферах соціального страхування;
- здійснення страхових виплат та надання соціальних послуг;
- профілактика нещасних випадків;
- проведення перевірки обґрунтованості видачі, продовження листків непрацездатності і документів, що є підставою для їх формування, на базі інформації з електронних систем та реєстрів;
- здійснення контролю за використанням страхувальниками та застрахованими особами страхових коштів [4].

Таким чином, Пенсійний фонд України несе велику відповідальність, оскільки від ефективності його функціонування залежать соціальний захист і благополуччя громадян. Слід також зазначити, що обстеження та облік професійних захворювань проводяться відповідно вимог статті 22 Закону України "Про охорону праці" та постанови Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 року № 337 "Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві". Дані нормативно-правові акти

зобов'язують роботодавця організувати розслідування та вести облік гострих професійних захворювань (отруєнь).

Розслідування справи про професійне захворювання проводиться протягом десяти робочих днів з моменту формування комісії з розслідування. За результатами комісія проводить розслідування причин хронічного професійного захворювання у формі П-4. При аналізі положень постанови Кабінету Міністрів України № 337 роботодавець зобов'язаний у п'ятиденний строк після закінчення розслідування причин виникнення хронічного професійного захворювання (отруєння) розглянути матеріали розслідування та видати наказ про вжиття заходів до запобігання виникненню хронічних професійних захворювань (отруєнь) [18].

Істотною перешкодою для економічного і соціального розвитку України є відмова від ефективних заходів щодо поліпшення здоров'я працівників. Тому виникла необхідність в розробці комплексної програми заходів з профілактики професійних захворювань і поліпшення умов праці, а також поліпшення медичного і соціального обслуговування в реальних економічних умовах. Слід нагадати, що Загальнодержавна соціальна програма з поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки передбачала дуже важливі речі. Наприклад, метою Програми є комплексне розв'язання проблем у сфері охорони праці, формування сучасного безпечного та здорового виробничого середовища, мінімізація ризиків виробничого травматизму, професійних захворювань і аварій на виробництві, що сприятиме сталому економічному розвитку та соціальній спрямованості, збереженню і розвитку трудового потенціалу України [19]. На нашу думку, реалізація програми дозволить створити сучасне, безпечне та здорове виробниче середовище та мінімізувати ризик професійних захворювань; підтримувати здоров'я та життя працівників; зменшити соціальні та економічні витрати, пов'язані з негативним впливом на робочому місці.

На жаль, повністю мінімізувати кількість професійних захворювань не вдасться, що підтверджується закордонним досвідом, але, на наш погляд, знизити кількість випадків професійних захворювань можливо за умови проведення ефективної профілактики. Основною складовою профілактики професійних захворювань є формування сучасного та безпечного, здорового виробничого середовища. Слід зазначити, що цілями профілактики професійних захворювань є розробка і реалізація заходів з профілактики та поліпшення умов праці на основі ретельного вивчення причин їх виникнення та виявлення потенційних небезпек.

Необхідно звернути увагу на те, що всі заходи з профілактики професійних захворювань можна розділити на організаційні та технічні [20, с.53-56]. Основні заходи профілактики професійних захворювань передбачені в системі нормативно-технічної документації з охорони праці, в організації навчання і забезпечення працівників безпечними методами і засобами праці.

Основне завдання нормативно-технічної документації з охорони праці – запобігання небезпечних факторів і прийняття найбільш ефективних заходів щодо їх усунення або локалізації при проектуванні виробничих процесів, обладнання, будівель і споруд [21, с.36-40].

На наш погляд, одним з найбільш ефективних методів профілактики є проведення планових перевірок компетентними фахівцями підприємств безпосередньо на місці. В ході перевірок будуть визначені напрямки подальшої діяльності. Крім того, мета не повинна полягати в притягненні до відповідальності посадових осіб, які вчинили порушення законодавства про безпеку та гігієну праці. Тому що сучасна ідеологія контролю – це співпраця у виявленні порушень і усуненні недоліків в найкоротші терміни.

Характерною рисою сучасного виробництва є шкідливі і небезпечні умови праці. Медичні огляди проводяться для своєчасного виявлення, профілактики та боротьби з професійними захворюваннями. Наприклад, обов'язкові попередні огляди (при прийомі на роботу) і регулярні (при прийомі на роботу) проводяться для працівників, зайнятих на важких

роботах, роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці або з професійною кваліфікацією, а також для осіб у віці до 21 року щорічно [22].

Недосконалість системи профілактики професійних захворювань негативно позначається не тільки на працівниках і їх сім'ях, а й на суспільстві в цілому. Крім того, варто відзначити, що профілактика професійних захворювань набагато ефективніше і обходиться дешевше, ніж лікування або реабілітація постраждалих. Тому необхідно зробити конкретні кроки для поліпшення профілактики професійних захворювань.

На думку вчених, сьогодні основним недоліком системи професійної охорони здоров'я в Україні є те, що вона не надає інформацію про кількість випадків професійного захворювання за весь період його реєстрації та моніторингу постраждалих, що не дозволяє об'єктивно оцінити якість надання медичної допомоги працівникам та своєчасне усунення потенційних загроз здоров'ю працівників. Автори вважають, що науково обґрунтованим вирішенням цієї проблеми є створення державного професійного реєстру на основі новітніх інформаційних технологій [14, с.3-17]. Як справедливо зауважив М.А. Рябенко, також можливо запобігти зростанню професійних захворювань за рахунок активної взаємодії зі засобами масової інформації за допомогою широкомасштабної інформаційної кампанії [23].

Висновки

Враховуючи вищевикладене, ми можемо зробити висновок про необхідність створення сучасного, безпечного та здорового робочого середовища для захисту законних прав на здорові та безпечні умови праці, належного соціального захисту працівників та профілактики професійних захворювань; продовжувати копітку роботу з гармонізації національного трудового законодавства та законодавства з охорони праці відповідно до вимог європейських та міжнародних стандартів; удосконалювати нормативно-правове забезпечення на всіх рівнях спеціалізованої медичної допомоги та охорони здоров'я працівників; ефективно використовувати засоби колективного та індивідуального захисту, медичної профілактики; впроваджувати положення Конвенції МОП з охорони праці в Україні.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

1. Verbeek J, Morata T, Ruotsalainen J, Vainio H. Prevention of Occupational Diseases: Implementing the Evidence. *Cochrane Database Syst Rev.* 2013 Apr 22;6(4):ED000056. <https://doi.org/10.1002/14651858.ED000056>. PMID: 28166366; PMCID: PMC10846373.
2. Гордійчук Л. М. Аспекти виробничого травматизму та професійна захворюваність. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького.* 2017. №76. Т. 19. С. 136-138.
3. Горностаї О.Б. Розвиток професійних захворювань в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць.* – Львів: РВВ НЛТУ України, 2013. – Вип. 23.16. С.396-401.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 р. №1105-XIV (ред. від 25 липня 2018 р.). *Відомості Верховної Ради України.* 1999. № 46.

5. Про затвердження переліку професійних захворювань: постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 р. № 1662. Офіційний вісник України. 2000. № 45.
6. Takala J, Härmäläinen P, Sauni R, Nygård CH, Gagliardi D, Neupane S. Global-, regional- and country-level estimates of the work-related burden of diseases and accidents in 2019. *Scand J Work Environ Health*. 2023 Nov 12:4132. <https://doi.org/10.5271/sjweh.4132>. Epub ahead of print. PMID: 37952241.
7. Застосування щодо важкості професійних захворювань : веб-сайт. URL: <https://who-ilo-joint-estimates.shinyapps.io/OccupationalBurdenOfDisease/>
8. Основи охорони праці: підручник. 3-є вид., доп. та переробл. / Ткачук К.Н., Халі М.О., Зацарний В.В., Зеркалов Д.В., Сабарно Р.В., Полукаров О.І., Коз'яков В.С., Мітюк, Л.О., Полукаров Ю.О. К.: Основа, 2011. С. 34–36.
9. Кількість профзахворювань у 2022 році зменшилася на 15,6%. Шполянська міська об'єднана територіальна громада: веб-сайт. URL: <https://shpola-otg.gov.ua/2023/02/20/kilkist-profzakhvoriuvan-u-2022-rotsi-zmenshylasia-na-15-6/>
10. Звіт про страхову діяльність Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України : веб-сайт. URL: <http://www.social.org.ua/activity/profilactika>.
11. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
12. Ярошук О.В. Державний захист прав громадян у разі нещасного випадку на виробництві. Вісник прокуратури: загальнодержавне фахове юридичне видання 2008. № 5. С. 76–81.
13. Марич В. М., Пашкуцька Х. В. Виробничий травматизм та професійні захворювання в Україні Проблеми та перспективи розвитку системи безпеки життєдіяльності XIII Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, курсантів та студентів – Львів, ЛДУБЖД, 2018 р. – С. 309-312.
14. Нагорна А.М., Соколова М.П., Вітте П.М., Кононова І.Г., П'ятниця-Горпинченко Н.К. Стан професійної захворюваності в період законодавчих змін в Україні. Український журнал з проблем медицини права. 2016. №1. С. 3-17.
15. Филипчук В.Л., Ткачук К.Н., Сурговський М.В., Печнікова О.С., Прокопчук Н.М. Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2013. С. 159–165.
16. Горюн Т.М. Безпечна праця як складова розвитку підприємств України. Охорона праці. 2011. № 2. С. 16–17.
17. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII (ред. від 20 січня 2018 р.). Відомості Верховної Ради України. 1992. № 49.
18. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 року № 337.
19. Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014–2018 рр.: Закон України від 4 квітня 2013 р. № 178-VII.
20. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці: навч. посібник. (для студ. вищ. навч. закл.). К.: Центр учбової літератури, 2009. С. 53-56.
21. Єсипенко А.С., Таїрова Т.М., Сліпачук О.А. Розроблення переліку профілактичних заходів щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Інформаційний бюлетень з охорони праці. 2012. № 4. С. 36-40.
22. Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій: затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21 травня 2007 р. № 246.
23. Рябенюк М.О., Рабей Н.Р. Динаміка та профілактика професійної захворюваності на

підприємствах України. Освіта і наука у вимірах XXI століття: зб. наук. праць «ΛΟΓΟΣ» з матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 19 квітня 2016 р. / відп. за випуск Панасюк М.А. Вінниця : ФОП Рогальська І.О., С. 69-74.

References

1. Verbeek J, Morata T, Ruotsalainen J, Vainio H. Prevention of Occupational Diseases: Implementing the Evidence. *Cochrane Database Syst Rev.* 2013 Apr 22;6(4): ED000056. <https://doi.org/10.1002/14651858.ED000056>. PMID: 28166366; PMCID: PMC10846373.
2. Hordiychuk L. M. Aspects of occupational injuries and professional illnesses. *Scientific Bulletin of S.Z. Gzhysky Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies.* 2017. №76. Vol. 19. P. 136-138.
3. Hornostai O.B. Development of professional illnesses in Ukraine. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine: collection of scientific-technical works.* – Lviv: RVV NLTU of Ukraine, 2013. – Issue 23.16. – P. 396-401.
4. On compulsory state social insurance: Law of Ukraine dated September 23, 1999, No. 1105-XIV (amended on July 25, 2018). *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 1999. No. 46.
5. On approval of the list of professional illnesses: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 8, 2000, No. 1662. *Official Gazette of Ukraine.* 2000. No. 45.
6. Takala J, Hämäläinen P, Sauni R, Nygård CH, Gagliardi D, Neupane S. Global-, regional- and country-level estimates of the work-related burden of diseases and accidents in 2019. *Scand J Work Environ Health.* 2023 Nov 12:4132. <https://doi.org/10.5271/sjweh.4132>. Epub ahead of print. PMID: 37952241.
7. Application regarding the severity of occupational illnesses: website. Available from : <https://who-ilo-joint-estimates.shinyapps.io/OccupationalBurdenOfDisease>.
8. Fundamentals of Labor Protection: textbook. 3rd edition, revised and expanded / Tkachuk K.N., Khali M.O., Zatsarnyi V.V., Zerkalov D.V., Sabarno R.V., Polukarov O.I., Kozyakov V.S., Mityuk L.O., Polukarov Yu.O. Kyiv: Osnova, 2011. P. 34–36.
9. The number of occupational illnesses decreased by 15.6% in 2022. Shpolyanska City United Territorial Community: website. Available from : <https://shpola-otg.gov.ua/2023/02/20/kilkist-profzakhvoriuvan-u-2022-rotsi-zmenshylasia-na-15-6>.
10. Report on the insurance activities of the Social Insurance Fund for Occupational Accidents and Occupational Diseases of Ukraine: website. Available from : <http://www.social.org.ua/activity/profilactika>.
11. Constitution of Ukraine dated June 28, 1996. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine.* 1996. No. 30.
12. Yaroshchuk O.V. State protection of citizens' rights in case of industrial accidents. *Prosecutor's Bulletin: nationwide professional legal publication* 2008. No. 5. P. 76–81.
13. Marych V. M., Pashkutska Kh. V. Industrial injuries and professional illnesses in Ukraine Problems and prospects of the life safety system development XIII International Scientific and Practical Conference of Young Scientists, Cadets, and Students - Lviv, LDUVMHT, 2018. – P. 309-312.
14. Nahorna A.M., Sokolova M.P., Vitte P.M., Kono Nova I.H., Pyatnytsia-Gorpynchenko N.K. State of occupational illnesses during legislative changes in Ukraine. *Ukrainian Journal of Medical Law Issues.* 2016. No. 1. P. 3-17.
15. Filipchuk V.L., Tkachuk K.N., Surhovskiy M.V., Pechnikova O.S., Prokopchuk N.M. Investigation of accidents, occupational illnesses, and accidents in production: textbook. Rivne: NUVGP, 2013. P. 159–165.
16. Horiun T.M. Safe work as a component of the development of enterprises in Ukraine. *Labor Protection.* 2011. No. 2. P. 16–17.

17. On labor protection: Law of Ukraine dated October 14, 1992, No. 2694-XII (amended on January 20, 2018). Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1992. No. 49.
18. On approval of the Procedure for investigating and recording accidents, occupational illnesses, and accidents in production: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 17, 2019, No. 337.
19. Regarding the approval of the Nationwide Social Program for Improving Labor Safety, Hygiene, and Working Environment for 2014–2018: Law of Ukraine dated April 4, 2013, No. 178-VII.
20. Hryban V.G., Nehodchenko O.V. Labor protection: textbook. (for students of higher educational institutions). Kyiv: Center for Educational Literature, 2009. P. 53-56.
21. Yesyenko A.S., Tairova T.M., Slipachuk O.A. Development of a list of preventive measures to improve the state of labor safety, hygiene, and working environment. Information Bulletin on Labor Protection. 2012. No. 4. P. 36-40.
22. On approval of the Procedure for conducting medical examinations of employees of certain categories: approved by the order of the Ministry of Health of Ukraine dated May 21, 2007, No. 246.
23. Riabenka M.O., Rabei N.R. Dynamics and prevention of occupational diseases in enterprises of Ukraine. Education and Science in the Dimensions of the 21st Century: collection of scientific papers "LOGOS" with materials of the international scientific-practical conference, Dnipro, April 19, 2016 / responsible for the release Panasiuk M.A. Vinnytsia: FOP Rogalska I.O., P. 69-74.